

de jugar', etc.? I tanmateix això fóra difícil d'entendre semànticament, tant com és comprensible la unió semàntica amb *botja*, i més en els diversos sentits generalitzats que hem enumerat. Cal deixar-ho, doncs, en quarantena, o més aviat admetre que ací *botja* ha caigut sota la influència de l'altre mot; i mantenir-se atents a la possibilitat de trobar testimonis de *-tj-* o *-j-* en aquestes accepcions. El dubte fóra més veement si la *-tj-* de *botja* estigués per una *-j-* antiga, però això és incert i més aviat sembla el contrari.

Hi ha, com és sabut, molts mots que han tingut *-tj-* des de sempre i pertot arreu, de conformitat amb la distinció etimològica, i d'altres en què la llengua medieval (almenys la dels orígens) tenia *-j-* (llavors amb africació molt lleugera i no geminada) i solament després i en part del domini lingüístic (la majoria, val a dir-ho) l'han canviada en *-tj-* (*mitja*, *imatge*, *lletja*, *sitja*, etc., enfront dels mots com *metge*, *petja*, *viatge*, etc.): és una distinció d'importància etimològica cabdal (per als detalls, veg. *LleuresC.*, p. 260). Per desgràcia el punt resta un poc dubtós, degut al fet que a penes tinc testimonis vius de la pronúncia del mot a la zona que encara avui manté millor la distinció, o sigui el bisbat de Girona; i és natural perquè és la zona de la Catalunya més humida, on les plantes anomenades *botja* són més rares. Entre aquells on he sentit sovint el mot a gent de pagès, els que s'hi acosten més són, per la banda de Vic, Aiguafreda, l'Estany, Avinyó, a tots els quals vaig anotar-ho amb ğ, i Osona és de les comarques que encara sovint mantenen la distinció antiga, però ja no sempre ni pertot; el mateix es pot dir de Cerdanya i comarques pirinenques immediates a l'Oest i Nordoest: també allí vaig anotar *bôċa* (ensordida i tot) a Ger (1935), *bôċes* a molts llocs del Pallars Sobirà i Ribagorçana (Castelviny, Tendruí; Krüger, *Hochpyr*. A 1, 11 parla de les *bôċes* que cobreixen els serrats entorn de Tírvia); i col·lectius amb ús més aviat genèric que toponímic a tot el Pallars i Urgell: *bôċes* a Arcavell, *les Buċôzes* a Butxíc a Ars (1964), *les Boċôzes* a Embonui (id.), *les Boċôzes* a Puiforniu, *les Boċegáls* a Envall.

Per altra banda, en el Maestrat i Morella, a diferència de la resta del País Valencià, hi ha avui una zona on existeix entre vocals la fricativa ž, i en general es tracta d'una *-j-* antiga intervocàlica, incloent-hi casos com *míza*, *púza*; si bé això no ha estat estudiat a fons ¿es pot dir que aquesta zona hagi mantingut com la de Girona la distinció medieval? No estic en condicions de negar del tot que gent de la part més conservadora d'aquesta zona no la mantingui encara, però estic segur en tot cas d'haver-hi sentit algun exemple de ž per la *-tj-* medieval, gironina i etimològica (en mots com *méze* 'metge', *féze*, cosa que semblaria indicar que la desfricació completa allí ha estat recent i almenys una part dels parlants ha abolit la distinció entre *-tj-* i *-j-* en sentit oposat al valencià pròpiament dit, de neutralització de la diferència a favor de l'africada). Allí sí que tinc testimonis del nostre mot amb *-ž-*: *bôžes* a Morella, *bôža kuniléra* a Palanques, *bôža blánka* i *bôža panséra* a Ares del

Maestre (a la Salzadella vacillant entre ž i ğ). Però donades les condicions indicades això ja no compta com a prova de confiança.

A falta de testimonis gironins, tenim la documentació medieval. És rar que hi hagi casos de la grafia *-tj-* o *-tg-* secundària en els textos d'aquella època (almenys els de grafia acurada) i més en manuscrits anteriors a 1400: ara bé, ja hem vist que en els Llibres de Valúes del S. xiv, i en textos de grafia tradicionalista del xvi, la *-tj-* (o *-tg-*) és general. Entre això i el que hem dit que es troba des de la zona pirinenca i vigatana (també al Boixar, i en algun altre poble de la Tinença de Benifassà que té ž per als mots de fricativa general; i no obstant diu *bôċes nêgres*), sembla que hem d'acceptar que *botja* tingué *-tj-* originari.

Hi ha només en contra l'argument que en el Vallespir, on sol haver-hi ž fins avui, és on hem registrat *ginesta búžo* (Cerret, Montboló, Sant Marçal) i tanmateix és convincent la identificació amb el nostre nom de planta. De tota manera es tracta d'un ús d'aparença adjectival, una mica peculiar: ¿serà, doncs, un nom diferent de planta? O bé potser es tracta d'una espècie de superposició entre *bôċja* i *bôja*, amb un matís semblant al de 'beneit, ximple, maldestre' que tingué originàriament aquest adjectiu, de manera que en certa manera fóra com dir *ginesta borda* o 'grossera' (que és com el bàlec).

Passo a l'etimologia. Només s'havia fet una conjectura etimològica, i Moll l'ha retirada molt encertadament en la 2.ª ed. del diccionari: partint segurament de l'ús esporàdic de *botgeta* per *bolgeta* 'bosseta' en algun text medieval català, mot quasi solament francès, provinent del gal *BULGA* (veg. *BUT-XACA* i l'article *burjaca* del *DCEC*), suggeria que es pogués tractar d'aquest celtisme, que més aviat hauria hagut de qualificar de francesisme (un francesisme com a nom d'una planta tan humil, més propi de les nostres terres de Migjorn, i que no ha existit mai ni en fr. ni en oc.): ni semànticament la idea no té defensa puix que les *botges* no tenen res que es pugui comparar a bosses o butxaquetes (s'ha aplicat a bastantes plantes, però la *bursa-pastoris* és precisament una de les que no han dut mai aquest nom). El mot no existeix en les llengües ultrapirinenques, ni tan sols en cap parlar occità, i no fou mai estudiat per Diez, M-L., Wartburg, etc.; la meua conclusió provisional en el *DCEC* (article breu) va ser «origen desconegut ¿pre-romà?»

Comencem descartant la sospita, només suggerida per l'àrea de màxima freqüència de la planta, d'un origen aràbic. Res de semblant allà,⁸ ni tan sols hi existeix una arrel *buġ* (o *byġ*).

La falta de parentela transpirinenca i indoeuropea invita a pensar en l'ibèric o basc. Però aquest tampoc no té mots semblants. És possible que **ipu*⁹ vagi ser-hi nom d'un erm o botjar, però és una possibilitat d'enllaç que restaria vaga.

Ja en el meu *Vocab. Aranès* de 1929 cridava jo l'atenció sobre l'aranès i gascò *pôtja*, *poudjo* f., que a la Vall d'Aran significa 'herbei', 'camp cobert d'er-